

Рецензия за работата на д-р Гергана Николова

Познавам методите на работа на Гергана Николова, които свидетелстват за висока квалификация и прецизност. Тя е завършила НГДЕК „Константин-Кирил Философ“, а след това и класическа филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Докторската ѝ дисертация е посветена на интересна и нетрадиционна за българската палеославистика тема: библейските цитати в хърватската глаголическа версия на монашеския устав на св. БенедиктНурсийски. Този текст е труден за работа, защото макар и написан на Кирило-Методиевия книжовен език в неговата хърватска редакция, в него има много народни хърватски черти. Отличната подготовка на Гергана Николова по латински език ѝ даде възможност да направи детайлни сравнения на латинския оригинал и превода и да характеризира превода. В това свое изследване тя си изработи свой инструментариум за работа с библейски цитати в преводен текст. Така тя оцени ролята на библейските цитати в средновековната литература и особено в законодателни текстове. В дисертацията си чрезпрецизноизследване на един конкретен паметник и по една конкретна, ясно формулирана тема, тя отговори на важни въпроси, важни от гледна точка на методологията на изследване на историята на книжовността, а именно: има ли и кой е авторитетният текст за книжовниците и главно за преводачите през Средновековието, какво е отношението им към Библейските цитати, от какво зависят внасяните промени, какъв е статусът на уставните текстове в историята на християнското монашество, какви са те, каква е ролята на Библията за тях – и на Изток, и на Запад. По повод тази своя работа тя се запозна с историята на Кирило-Методиевите преводи и с по-късната тяхна рецепция като модел за по-късните преводи. Когато става дума за начина ѝ на работа и знанията, които е натрупала чрез нея, не може да не отбележа, че предимство на нейната практика е, че тя взима за отправна точка езика на оригинала, латинския или гръцкия, и начините на употреба и използване на съответния текст. Изводите ѝ са добре аргументирани, защото са основани на много прецизен анализ и класификация на изследваните извори. За валидността на изводите на Гергана Николова много важно е богатството на сравнителния материал, който тя привлича, за да види изследваните текстове в естествения им контекст на функциониране.

Конкретно в рамките на проекта "Информатика, граматика, лексикография" тя задълбочи знанията си в посока на средновековни славянски текстове с правила и закони. Тя имаше възможност да използва опита си с монашеския устав, използван в

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.06-0024/2012
„Информатика, граматика, лексикография“
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

хърватска среда, за да сравни с монашески устава и с монашески правила и практики сред православните славяни. Това ѝ даде възможност да оцени характера на книжовната норма, историята на лексиката в тази човешка сфера и приликите и разликите в подходите на различни преводачи и книжовниците. В рамките на проекта тя се зае с компютърния набор на един от най-важните паметници на средновековната българска и по-общо славянска писменост – с ранния старобългарски превод на номоканона (Νομοκάνων), сборник от правила и закони, чрез които се управляват църковните дела и се използват при съдене. Макар и запазен в по-късни преписи, личи, че преводът е направен сравнително рано в българска среда. Работата на Гергана Николова бе върху изданието на Бенешевич, В.Н. *Древнеславянская кормчая XIV титулов без толкований*. Т. 1. Вып. 1-2 / Труд В.Н. Бенешевича. Санкт-Петербург: б Отделение русского яз. и словесности Императорской академии наук, 1906, 464 с. Това издание е старо, но изключително ценно за историята на българския речник, защото съдържа както абстрактна лексика, свързана със законотворчеството, така и множество конкретни лексеми от човешкото всекидневие и взаимоотношения, които са редки в средновековните християнски текстове. Тъй като преводът е ранен, това лексикално богатство засвидетелства представи на българите за закона, правилото, реда, йерархията, както и отношение към житейски норми, към това, що е грях, и към формите на наказание. Без съвременен набор обаче лексикално богатство не може пълноценно да се използва, не е и широко достъпно, не може в него лесно и бързо да се откриват търсени думи и понятия. Включването му в електронния корпус за исторически речник на българския език е несъмнен принос не само към историята на езика и на книжовната норма, но и предлага ценен материал за осмисляне на житейската философия и духовни нагласи на българите, видени в диахрония.

Същевременно, именно поради специфичния език на номоканона и присъствието на лексика от различен характер, сфери на употреби и на специфични значения на някои думи, текстът на Кръмчията в 14 титла (преводния номоканон) е труден и изисква както добро познаване на старобългарския език в неговата руска редакция, така и прецизност и правене на допълнителни справки и широка култура. Тази нелека задача е дала възможност на Гергана Николова да обогати своите познания върху старобългарския книжовен език и използването му в небългарска среда със съответните фонетико-правописни намеси на местния език, както и върху техниките на превод на законодателен текст, съобразени както с изискванията на жанра, особеностите на

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.06-0024/2012
„Информатика, граматика, лексикография”
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

оригинала, способностите и възгледите на преводача, очакванията на средата, за която се прави преводът. Основен въпрос, който може да стане основа на типологично изследване за средновековната българска, сръбска, хърватска и източнославянска среда е чрез какви методи се постига разбираемост на текста, защото това са правила, които трябва да станат разбираеми за хората. Съпоставянето на опита на различни преводачи от Средновековието може да се окаже ценно и за постигане на добра езикова форма и днес на правни текстове. Интересна бъдеща задача, която произтича от работата на Гургана Николова по проекта, база за бъдещи изследвания е проучването на това има ли приемственост в избора на лексеми за правни текстове в славянското Средновековие и съвременните славянски книжовни езици, в частност български, сръбски, хърватски, руски, украински и др.

Смятам, че Гургана Николова може да използва постигнатото досега за интересни бъдещи проучвания, за нови идеи и съпоставки. Прецизността, с която работи, познанията ѝ в широки области на европейското Средновековие ще осигурят високи постижения на бъдещите ѝ изследвания.

Маргарет Димитрова

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-3.3.06-0024/2012
„Информатика, граматика, лексикография”
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд